

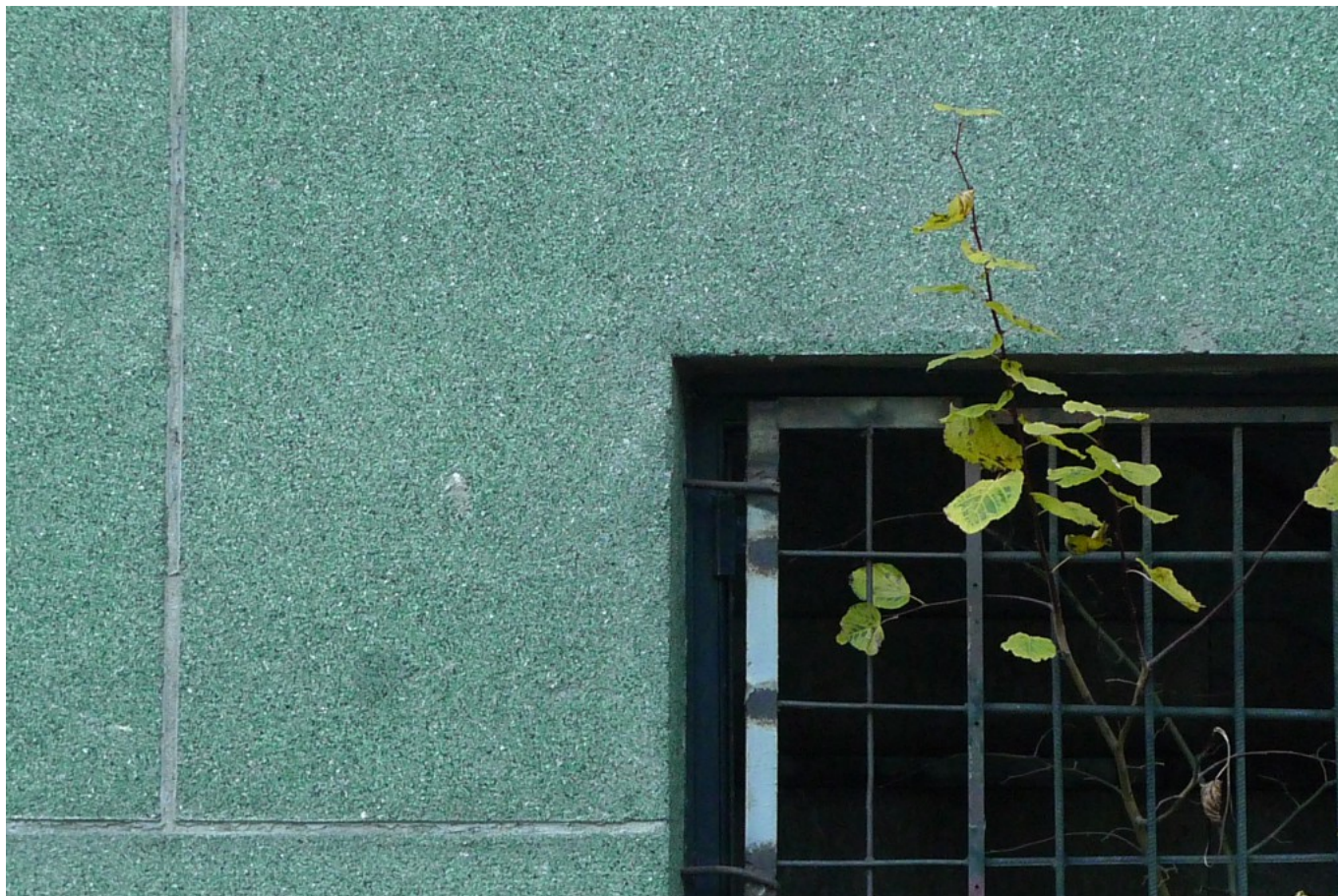

SANDRA BERNOTAITĖ. BŪTINYBĖ TAPATINTIS (1)

Pažvelkime į tokį reiškinį, kaip tapatybė, filosofškai. Kalbant pačia plačiausia prasme, tapatinimasis – iš kurio kilusi ir *tapatybė* – yra nonsensas. Pasakyti apie du dalykus tai, kad jie yra tapatūs, reiškia pasakyti nesąmonę, o pasakyti, kad tam tikras dalykas yra tapatus pats sau, reiškia nepasakyti nieko. Girdint klausimą „Ar

galime išsaugoti tautinę tapatybę?“, norisi paklausti: ar verta apskritai tiek daug kalbėti apie tautinę tapatybę? Nes abejonių ir nesutarimų kyla net dėl pačių žodžių „tapatybė“ ir „tauta“ apibrėžimo, o jei jau negalima kalbėti apie tai, išmintingiau būtų patylėti ar užsiimti kitais, įdomesniais ir vertingesniais diskusijų objektais, pavyzdžiui – pilietiškumu.

Šiandien vis dar cituojamas Jonas Grinius, kurio supratimas maždaug toks: tautiškumas yra prigimtinis, duotas Dievo ir sąlygotas tautos, o pastaroji yra bendruomenė, kurios nariai yra jungiami gimimu tautinėse šeimose, kalba, bendru gyvenimo būdu, papročiais, kultūra, tradicijomis. Akivaizdu, jog Griniaus apibrėžime svarbus yra tikėjimo elementas, todėl galima būtų persakyti ir taip: tauta – tai žmonių grupė, tikinti, jog turi bendrus protėvius. Būtent *tikinti*. Kadangi patyrinėjus kiekvieno iš mūsų genealoginę liniją dažnai paaiškėtų, jog kai kurie mūsų protėviai nebuvo gimę „tautiškose šeimose“, jie nebuvo vienos tautos, genotipo ar net rasės atstovai. Taigi tautiškumas (ar etniškumas) yra paremtas ne pačiais genealoginiais faktais, o genealoginių faktų mitologizavimu.

Tauta – tikėjimo pagrindu sukonstruota socialinė koncepcija. Būtent socialinė. Tautą sudaro ne vienas žmogus, o grupė, bendruomenė, turinti savitą būdą, papročius, kalbą ir t.t. Tačiau reikia nepamiršti, jog tautiškumas ar tautinė tapatybė – socialinio ir politinio žaidimo dalis, todėl jo negalima ištraukti iš socialinio ir politinio konteksto, o taip pat svarbu nustatyti, iš kieno pozicijos, kieno – kolektyvo ar individo, ar gal net Dievo? – vardu kalbama. Ir jei kalbama kolektyvo vardu, būtina kuo geriau išsižiūrėti į patį kalbėtoją ir tiksliau apibrėžti tą jo atstovaujamą kolektyvą, jeigu tai apskritai įmanoma, nes individų suma

tučtuojau tampa statistiniu vienetu, kurio ir vertybės statistinės, ir tradicijos, ir kultūra – statistinė.

Bet galbūt galima kalbėti apie kolektyvinę tapatybę kaip tam tikros grupės *mito susikūrimą*. Klausimas, ar galime mes, lietuviai, imti ir sukurti tautinį mitą, yra nelogiškas, nes mitai nėra kuriami sąmoningai. Mito kūrimas vyksta ne pavienių asmenų, o kolektyvinės sąmonės lygmeniu – tai yra vidinis procesas, kurio neįmanoma išoriškai, valingai pakreipti, o galima tik stebėti jo materializuotas išraiškas – kūrinis. Kai kalbama apie tautiškumo puoselėjimą, dažnai nukrypstama į svaichiojimus, tarsi Tauta būtų tūla moterėlė, kurią aprengsi, išauklėsi, nukreipsi ir išsaugosi (jos nekaltybę?), jei tik sugalvosi, kad to nori. Tačiau tauta yra ne individo, o masių psichikos reiškinys, ji randasi be pavienių asmenų pastangos ir suyra ne dėl pavienių asmenų kaltės, net jei kai kam norisi tikėti, jog yra atvirkščiai.

Ar aš, kaip kūrėja, rašytoja, atsižvelgdama į tą tautiškumo įvaizdį, kuris piešiamas viešojoje erdvėje, jaučiu būtinybę tapatintis su savo tautiečiais? Tapatintis su tokia ideologija, kuri tėvynės laisvę kelia aukščiau individo laisvės, mano tipo žmonėms yra nepakeliama. Ričardas Gavelis savo romane „Paskutinė žemės žmonių karta“ personažo lūpomis kalba taip: „Ant kokio lietuviško monumento, matyt, rašytų: Tėvynė ir Tėvynė. Arba – Tėvynė ir Tvarka. Arba – Tėvynė, Darbas ir Klusnumas. (...) Šitaip jie įsiskverbia net į žmogaus vidų. Pradedama skelbti dora ir *baltiškoji skaista*.“ Įdomu pastebėti, kad šie žodžiai parašyti 1994-aisiais, ir jau tada Gavelio personažas teigia, jog (metaforiškai kalbant) ant lietuviško monumento neliko vieno svarbaus žodžio: Laisvė. Laisvė būti savimi, laisvė mąstyti savaip, laisvė veikti, judėti, laisvė gyventi sulig natūralia įvykių eiga ir pasaulio sąranga – „Sulig savim, po velnių!“

[Sandra Bernotaitė](#)

Nomedos Repšytės nuotrauka

Jei norite paskelbti žinias iš savo bendruomenės, išsakyti savo nuomonę lietuviams užsienyje svarbiais klausimais, tapti nuolatiniu portalo pasauliolietuvis.lt bendradarbiu, rašykite e-redakcijai el.adresu pl.internete@gmail.com